

**TÜRKİYE'DE 1980 SONRASI
SENDİKAL HAREKETİN DURUMU**
(Kısa Bir Değerlendirme)

YAŞAR ARIKAN
DISK Genel Yönetim Kurulu üyesi
DISK-Hürçam-İş Sendikası
Genel Eğitim Sekreteri

TÜRKİYE'DE 1980 SONRASI SENDİKAL HAREKETİN DURUMU

12 Eylül 1980 askeri-faşist darbesinin 6. yılında Batı'da kimi çevrelerce "demokrasiye geçmekte" olduğundan söz edilen Türkiye'de, işçi sınıfına, onun siyasi örgütleri ve sendikal hareketine yönelik baskı ve terör, mevcut rejimin faşist niteliğini bir kere daha açığa vuruyor ve sözde "demokrasiye geçiş" manevralarını mahkum ediyor.

12 Eylül Faşist Darbesinden Sonra Sendikal Haklar:

Türkiye'de sendikal hareketin bugün içinde bulunduğu duruma değinmeden önce, 12 Eylül 1980 darbesinin hemen ardından faşist cuntanın sendikal harekete karşı giriştiği saldırıları kısaca özetlemek yerinde olacaktır:

● 12 Eylül darbesiyle birlikte parlamento feshedilir ve tüm siyasi parti, kitle, meslek örgütleri kapatılırken, işçi sınıfımızın ileri sendikal örgütü DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (DİSK) de faaliyeti yasaklanarak, fiilen kapatıldı, binlerce DİSK yönetici ve üyesi tutuklandı, Konfederasyon'un ve ona bağlı sendikaların mal varlığına el kondu. DİSK merkez yöneticileri idam cezası talebi ile yargılanmaya başlandı, bu sırada binlerce DİSK sendikaları yöneticisi, işyeri temsilcisi ve üyesi işçi de mahkemeye çıkarıldı. DİSK merkez yöneticileri yıllarca keyfi olarak hapiste tutulduktan sonra -sendika davalarından hüküm giyenler dışındakiler- salıverildiler, ama yargılanmaları sürüyor. Bu sırada teslim olmayan DİSK yöneticileri ise vatandaşlıktan çıkarıldılar. Tüm dünya kamuoyunun tepkiyle karşıladığı DİSK davasında, şu anda, askeri savcı 232 DİSK yöneticisi hakkında 10 ilâ 20 yıl, 647 diğer DİSK'li sendikacı için 6 ilâ 16 yıl hapis cezası istemektedir.

DİSK ve ona bağlı sendikaların hiçbir hukuk kuralı tanımayan bir uygulamayla fiilen kapatıldığı bu durumda DİSK üyesi 600 bin işçi örgütsüz bırakılmış ve bunlar sendikalarını özgürce seçme hakkından mahrum edilmişlerdir. Kısaca, aşağıda değineceğimiz bugünkü sendikal gelişmelerde, DİSK faşist rejimin zorbalığıyla sendikal hareketin fiilen "dışında" bırakılmıştır.

● Darbenin hemen ertesi günü, o sırada tüm ülkede ve önde gelen işkollarında yaklaşık elli bin işçinin sürdürmekte olduğu grevlere son verilmiştir. IMF'nin dayatmasıyla uygulamaya konulan 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarına, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlı da olsa mevcut olduğu koşullarda dahi var gücüyle karşı koyacağını, işçi sınıfı 1980 yılının darbeden önceki ilk sekiz ayında göstermiş ve Türkiye'de o güne dek görülmedik boyutlara ulaşan grevler başlamıştır. Darbe sırasında grevde bulunan işçilerin sayısını aşan bir işçi kitlesi de grev hazırlığı içerisinde bulunmaktaydı.

12 Eylül darbesinin ardından faşist rejim özellikle işçi sınıfına yönelik saldırılarını, çalışma ve sendika yasalarını istediği biçimde düzenleyerek, kısaca bu alanda kurumlaşarak pekiştirmiştir. Cuntanın uygulamaya koyduğu 2821 ve 2822 sayılı Sendikalar ve Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt yasaları ile grev hakkı, özgür toplu pazarlık hakkı, sendikalarda özgürce örgütlenme hakkı tümüyle ortadan kaldırılmıştır. Bu durum bugün de aynen sürmektedir. Burada çarpıcı bir örnek olarak, kimi Batı'lı çevrelerce Türkiye'de "demokrasiye geçiş" kanıtı olarak ileri sürülen göstermelik grevlerin de bir kere daha ortaya koyduğu "grev hakkı"na değinelim.

Faşist rejimin getirdiği yasalara göre, bugün Türkiye'de iki milyon sendikalı işçiden 600 binden fazlasının çalıştığı işkolları "grev yasağı" olan işkollarıdır. Bunlar arasında su, elektrik, havagazı, kömür, tabii gaz, petrol sondajı, üretimi, tasfiyesi ve dağıtımı, banka ve noterlik hizmetleri, itfaiye, genel temizlik işleri, deniz-kara-hava-demiryolu taşımacılığı, can ve mal kurtarma işleri, cenaze ve tekfin ile eğitim, sağlık, milli savunma hizmetlerinde çalışan işçiler bulunmaktadır. Ayrıca bu grev yasağı dışında kalan işkollarında da, yasa ile getirilmiş binbir engelleme sonucunda "yasal grev"e gidilse bile, bu grev her an işveren ya da Çalışma Bakanı tarafından "bu grev iyi niyet kurallarına aykırıdır, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılıyor" gerekçesiyle mahkemeye başvurularak durdurulabilir. Durdurulmasa da grev zaten işçi hakları açısından etkili bir silah olmaktan çıkarılmış bulunmaktadır. Örneğin, faşist yasalara göre, grev ilan edilen işyerinde iki grev gözcüsü ve "bu işyerinde grev vardır" levhasından başka hiç kimse, hiçbir şey bulunamaz.

Ayrıca grev sırasında grev gözcüsü işçilerin, işverenin fabrikaya mal ve araç-gereç sokup çıkarmasını engellemeleri, grev kırıcılarının girmesini önlemeleri yasaktır. Kısaca işçiler "grev" yaparken, işveren başkalarını getirip fabrikayı çalıştırabilir. Faşist yasalara göre, grevde geçen süre için ücret ve sosyal yardım ödenmediği gibi, bu süre kıdem tazminatına da sayılmamaktadır. "Yasal grev" ancak toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sırasında uyuşmazlık çıkması halinde ve tüm bu baskı ve kısıtlamalar altında yapılabilir. Ama toplu sözleşme imzalandıktan sonra işveren sözleşme hükümlerini çiğniyorsa ve uygulamıyorsa, işçilerin buna karşı grev yapma hakkı yoktur. Ayrıca, siyasi amaçlı grev, genel grev ve dayanışma grevi "yasadışı" ilan edilip, suç sayılmıştır; sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde grev yapılamayacağı hükme bağlanmıştır.

Görüldüğü gibi, faşist rejim, 1982 Anayasası ve onu izleyen sendika yasalarıyla, toplu sözleşme hakkının en temel dayanağı ve yaptırımı olan grev hakkını fiilen ortadan kaldırmıştır. Bu koşullar altında, 12 Eylül darbesinden önce grevlerin dalga dalga tüm ülkeyi sardığı Türkiye'de, 1984'te 3 işyerinde 244 işçi, 1985'te ise 29 işyerinde 1996 işçi greve gitmiştir. Bu işyerlerinden 14'ünde 530'dan fazla işçinin "grevi" faşist yasalar gereği 6 gün sürmüştür. Yukarıda sözünü ettiğimiz koşullarda yapılan bu grevler Türkiye'de faşist rejimin niteliğini bir kere daha göstermektedir.

● Grev hakkı böyle yok edilirken, toplu pazarlık sistemi de kağıt üzerinde kalmıştır. Bunun nedeni açıktır: 12 Eylül darbesine varan süreç ekonomik alanda, daha 24 Ocak 1980 kararlarıyla kendisini göstermiştir. IMF'nin dayattığı "istikrar programı", serbest rekabet adı altında te-kellerin güçlendirilmesini, faiz oranlarının yükseltilmesini, TL'nin devalüe edilmesini, ithalatın serbest bırakılmasını, üretimin dış pazarlara kaydırılmasını hedefliyordu. Bu, iç pazarın daraltılması yani halkın tüketiminin kısıtlanması demekti ki, dış pazarlardaki rekabet gücü, içeride ücretlerin düşürülmesiyle doğrudan bağlantılı görülüyordu. Ancak 24 Ocak kararlarını ne kadar sınırlı olursa olsun demokratik hakların var olduğu koşullarda hayata geçirmek mümkün olamayacağı için, bu kararların gereğince uygulanmasının koşulları 12 Eylül darbesiyle yaratıldı. 12 Eylül darbesiyle işçi sınıfının her türlü hakları gasp edildi. İşçilerin sendikaları aracılığıyla ücret ve çalışma koşullarını

görüşmek üzere toplu sözleşme masasına oturma hakları ellerinden alındı. Toplusözleşmeler askeri yönetimin emri altında çalışan Yüksek Hakem Kurulu (YHK) tarafından işçilere ve sendikalara hiçbir söz hakkı tanınmadan gerçekleştirildi. Ocak 1984'e kadar süren bu uygulama sırasında 27.744 işyerinde çalışan 2.130.798 işçi adına, onların iradesi hiçe sayılarak sözleşme yapıldı, son derece düşük ücretler belirlendi. Faşist rejimin sendikal yasalarının yürürlüğe girdiği 1984 yılından sonra ise işçilerin durumunda değişiklik olmadı. Toplusözleşme yapma yetkisi alabilmek için sendikaların o işkolunda %10 çoğunluğa sahip olma mecburiyeti getirildi ve hangi sendikaların bu barajı aştıklarının belirlenmesi ise Çalışma Bakanlığı'na bırakıldı. Kısaca bir işyerinde işçilerin kendi adlarına toplusözleşme görüşmesi yapacak sendikayı seçme hakkı ellerinden alınmıştır. Bu koşullarda sırtlarını rejime dayayan işverenler toplusözleşme görüşmelerini istedikleri biçimde sonuçlandırmaktadırlar. Nitekim Devlet İstatistik Enstitüsü'nün resmi rakamlarına göre (1963=100 kabul edildiğinde) 1979'da 23,90 olan gerçek ücretler 1985'te 12,63'e düşmüştür. Yani gerçek ücretler %50'ye varan ölçüde gerilemiştir, ücret ve aylıkların milli gelir içindeki payı 1979'da %32,8'den 1985'te %19,8'e düşmüştür. Böylelikle bu pay ilk kez %20'nin altına düşmüş olmaktadır. Öte yandan, darbeden bu yana tekel kârlarındaki hızlı artış da bu durumun bir başka göstergesidir.

Türk-İş'in Durumu:

Türkiye işçi sınıfının sendikal mücadelesini "kontrol" altında tutabilmek üzere 1952'de Amerikan türü sendikacılığın uzantısı olarak kurulan Türk-İş'in bugüne kadar izlediği ve 1966'daki 5.Genel Kurulunda resmen ilan ettiği "partilerüstü politika"nın aslında işverenlerin hizmetinde olduğu 1980 darbesinden bu yana geçen beş yılı aşkın sürede bir kere daha görülmüştür.

12 Eylül darbesinden sonra Türk-İş üst yönetimi cuntayla uzlaşmaktan çekinmemiştir. Örneğin Genel Sekreterini cuntanın kukla hükümetine Sosyal Güvenlik Bakanı olarak vermiştir, işçilerin uzun yıllar boyu mücadeleleriyle kazanılan hakları Yüksek Hakem Kurulu'nun dayatmalarına boyun eğerek, sözleşmelerden çıkarmış ve işçilerin daha da koyu açlık ve sefaletle itilmesine suç ortaklığı etmiştir. Daha da ileri giderek Türk-İş yönetimi faşist rejimin 1982 Anayasasına "kefil" olduğunu açıklamıştır. Kısaca Türk-İş'in "partilerüstü" ama aslında tam anlamıyla taraflı -sermayeden yana- politikası bu kez, faşist yönetimle işbirliği yapmaya kadar varmıştır.

Türk-İş yönetiminin işçi düşmanı sendikal yasaların çıkarılmasına hiçbir tepki göstermemesi, DİSK'e yönelen saldırılar karşısında ses çıkarmadığı gibi bunları onaylaması, yalnızca ülke içinde tepki yaratmakla kalmamış, bizzat Türk-İş'in üyesi bulunduğu Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Türk-İş'i 1980 sonrası "sendikal ilkelerle çelişmekle, sendikal hakları iyi savunmamakla, görevini yapmamakla" suçlayarak üyeliğini askıya almıştır.

Burada Türk-İş'in olumsuz dış bağlantılarını da vurgulamak gerekir. Türk-İş özellikle ABD sendikaları AFL-CIO ve bu örgütün kurduğu Asya Afrika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) ile yakın ilişkiler içerisindedir. Resmen 12 Aralık 1973 tarihinde başlayan AAFLI-Türk-İş ilişkileri, "teknik yardım" adı altında yürütülen çalışmalarla sürdürülmüş ve bu çalışmalar 1980 darbesinden sonra hız kazanmıştır. Örneğin, AAFLI'nin Türkiye'de işçi ve temsilci düzeyinden başlayarak, Amerikan sendikacılığına "uygun" kadrolar yetiştirmeyi hedeflediği sözde "eğitim seminerleri"ne katılan işçi-sendikacı sayısı 1980'de 929 iken, bu sayı 1984'te 4037'ye ulaşmıştır. AAFLI, Türk-İş'e mali yardımda da bulunmaktadır. İki örgüt arasındaki anlaşma gereğince Türk-İş merkezinde bir dış ilişkiler müdürlüğü kurulmuş olup, AAFLI kendi izni olmadan Türk-İş'in Amerikan sendikalarıyla bile ilişki kurmasını engelleme çabasıdadır. AAFLI'nin dünya basınında çeşitli kereler yansıdığı üzere ABD devleti ve CIA ile kuşkulu ilişkileri vardır. Türk-İş'i bu ilişkiler çerçevesinde yerine oturtmak ülkemizdeki sendikal mücadelenin incelenmesi açısından önemlidir.

Yukarıda yapısını kısaca anlatmaya çalıştığımız Türk-İş, 1980-86 arasındaki dönemde işçi sınıfı üzerindeki tüm baskılara rağmen, işçilerin hoşnutsuzluğunun dışa vurması ile zorlanmaya başladı. Öte yandan cuntanın dayattığı göstermelik seçimlerle kurulan Turgut Özal hükümeti uzlaşmacı Türk-İş yönetimi ile "uzlaşma" gereği duymadan 24 Ocak kararlarını uygulamaya koyuldu. Türk-İş yönetimi enflasyon oranı %50'leri aşarken, 1984 ve 1985'te %30'u bile bulmayan ücret artışlarını kabul etti. Gerçi Türk-İş'in bu politikası yeni değildir, ama Özal hükümeti ile ilişkilerinde Türk-İş yönetimine geçmişte olduğu gibi tabandaki üyelerin gözünü boyayacak sözde "pazarlık" hakkı dahi tanınmamaktadır. Bu, Türk-İş yönetiminin zaten bilinen yapısından çok faşist rejimin pervasızlığını göstermesi açısından önemlidir.

Türk-İş yönetiminin çözümsüzlüğünü artıran temel bir etken hiç kuşkusuz DİSK'li işçilerin Türk-İş sendikalarına girmeleriyle taşıdıkları hareketliliklerdir. Bunun somut örnekleri ve yansımaları geçtiğimiz aylarda görülmüştür. Örneğin 21 Aralık 1985 günü Ankara'da yapılan ve esas olarak sendika alt kadrolarının yer aldığı kapalı salon toplantısında Türk-İş üst yönetiminin uzlaşmacı politikası protesto edilmiş, genel grev yapılması istenmiştir. Tabandan gelen bu tür zorlamaların etkisiyle Türk-İş yönetimi kitle eylemleri düzenlemek zorunda kalmıştır. 22 Şubat günü İzmir'de yapılan miting, Türk-İş yönetiminin tüm isteksizliğine ve güvenlik kuvvetlerinin tüm baskılarına rağmen elli binin üzerinde işçiyi bir araya getirmiştir. Ayrıca katılmak isteyen onbinlerce işçi polis tarafından yoldan çevrilirken, binlerce polisin işçi gömleği giyerek işçilerin arasında yer almasına Türk-İş yönetimi göz yummuş ve mitingde atılan özgürlük ve demokrasi sloganları yüzünden Türk-İş yönetimi işçileri suçlamıştır. Ne var ki, yalnızca ekonomik boyutlarda kalmayan, siyasi talepleri de içeren bu sloganlar, Türk-İş yönetiminin tüm isteksizliğine rağmen yapmak zorunda kaldığı Eskişehir mitinginde de polisin tüm baskı ve provokasyonlarına rağmen tekrarlanmıştır. Gerek bu eylemler, gerekse sloganlarda belirtilen talepler önemli bir noktanın altını çizmektedir: İşçi hakları için verilmekte olan mücadelenin başarısı, sendikal hareket içerisinde Türk-İş içinde ve dışında, demokrasiden yana tüm güçlerin ortak mücadelesine bağlıdır. Türk-İş içinde çalışma açısından bunun anlamı Türk-İş'e bağlı sendikalarda DİSK'in kitle ve sınıf sendikacılığı ilkelerini egemen kılma yolunda uzun soluklu bir çabadır. Bu ilkelerin ve DİSK'in mücadele geleneğinin Türk-İş sendikalarına egemen kılınması ise işçi sınıfının sınıf çıkarlarının öne çıkarılması, dar, grupçu çıkarların, ilkesiz, faydacı davranışların terkedilmesini gerektirmektedir. Bugünkü koşullarda sendikal çalışmanın perspektifini çok yönlü ve sağlam biçimde çizmek gerekiyor.

Sendikal Hareketin Perspektifleri:

DİSK'in faaliyetten men edilmesiyle örgütsüz kalan yüzbinlerce işçi, ağır ekonomik bunalım, yaygınlaşan işsizlik koşulları ve faşist yasaların dayatmasıyla ya Türk-İş sendikalarına katıldı, ya bağımsız sendikalarda kümeleşti, ya da sendikasız kaldı, kendi haline terkedildi. Bu koşullarda altı çizilmesi gereken noktalar şöyle belirlenebilir:

Mevcut durumda DİSKli işçilerin Türk-İş'e katılması, sendikal hareketin birliğinin gerçekleşmesi olmadığı gibi, DİSK'in tasfiyesi anlamını da taşımamaktadır. DİSKli yüzbinlerce işçi doğal gelişmeler sonucu değil, faşist darbe ile yaratılan durum sonucunda sendikasız kalmışlardır. Bu koşullarda geçmişte DİSK'te somutlanan sınıf sendikacılığı doğrultusundaki mücadele anlayışı bugün çeşitli örgütlenmelerde kendisini göstermektedir. Bunlar arasında somut koşullardan hareket edilerek, öne çıkan ve esas olarak önem verilmesi gereken eğilim, Türk-İş sendikalarına katılma eğilimidir. Tümüyle faşistlerin kurup, ellerinde tuttukları ve DİSKli işçilere o işkolunda bağımsız sendikaya katılmaktan başka tercih bırakmayan bir-iki işkolu dışında bugün esas olarak sözkonusu olan Türk-İş sendikalarında örgütlenmedir. Ancak bunu söylerken şu noktaları hiç kuşkusuz göz önünde bulunduruyoruz:

- Türk-İş'te üye olduğu sendikaya DİSK damgasının vurulduğunu görmek, geçmişte DİSK içerisinde mücadele vermiş olan işçilerin temel özlemidir. Ne var ki, bu özlem, Türk-İş'te bir taban hareketi olarak genişlemeyi öngörmezse ve sendikalardaki bu mücadeleyi genel siyasi demokrasi mücadelesiyle yaratıcı biçimde bütünleştiremezse kalıcı sonuçlara ulaşmak mümkün değildir.

- Türk-İş kırk yıla varan "sarı sendikacılık" tarihiyle, işçi karşıtı ve devletle bağlantısı olan deneyli bir güçtür ve tabandan gelmekte olan demokratlaşma eğilimlerine karşı dirençlidir. Türk-İş'e gelmiş olan DİSK birikimini de kucaklamaya istekli olmadığını Türk-İş yönetimi her fırsatta göstermiştir. Yani DİSKli işçiler Türk-İş sendikalarında henüz "dışlanmış" olarak bulunmaktadır. Bunlar göz önünde tutulduğunda Türk-İş yapısını demokratlaştırmanın bugünden yarına hemen mümkün olmayacağı anlaşılmaktadır. Aralık 1986'da yapılacak Türk-İş 14. Kongresi ve bu Kongre öncesinde yapılmakta olan sendika kongreleri Türk-İş içerisinde demokrasi güçlerinin mücadelesi açısından bir bakıma ölçü teşkil edecektir.

- Sonuç olarak, bu aşamada söylenebilecek olan, demokratik sendikal hareketin birliği konusuna çeşitli faktörler hesaba katılmaksızın, tek yönlü, geleceğe ambargo koyan bir öngörü ile yaklaşmanın doğru olmadığıdır. Türk-İş sendikal hareketin birliğinin en geniş alanı olarak belirebileceği gibi, bu birlik, yarın ya da sonraki bir gelecekte Türk-İş dışında ve onun karşısında oluşacak yeni bir konfederasyonda da somutlanabilir, ki bu, DİSK veya bir başka isim altında aynı şeyin

gerçekleşmesi, aynı birikimin yoluna devam etmesidir. Burada önemli olan; Türk-İş'e alternatif bir örgütlenmeyi ihtimal dışında saymamanın, sendikal mücadelede güncel pratik görevleri ihmal etmek ya da illah ki böyle bir geleceği öngörmek anlamına gelmediğidir. Kısaca, şu anda -geleceğe ambargo koymadan- yapılması gereken, DİSK'in mücadele geleneğini Türk-İş bünyesinde çalışmayla bütünleştirmektir. Bunun dışında Türk-İş'in yapısı, yönetiminin izlediği politika ve yöntemler, mevcut siyasi durum ve işverenlerin Türk-İş'in demokratlaşmasına göstereceği tepkiler vb. nedenlerin etkisiyle DİSK'in fiilen kapatılmasıyla örgütsüz bırakılmış işçileri Türk-İş sendikaları yerine işyerlerinde bağımsız sendikalara girmeye yöneltmek imkanların ve zamanın boşa harcanmasından başka bir şey değildir, faşizm koşullarında sendikal mücadelenin zaafa uğratılması anlamını taşımaktadır. (Durumu özellik taşıyan bir-iki bağımsız sendika bunun istisnasıdır).

TÜRKİYE SOSYAL TÜSTAV TARIH ARAŞTIRMA MERKEZİ

TABLO- 1 TÜRK-İŞ'e Bağlı Sendikalarda Toplam İşçi Sayısı

İşkolü	Toplam İşçi Sayısı	Türk-İş'e Bağlı Sendikaların O İşkolundaki Üye Sayısı
İnşaat ve toprak	601.055	179.456
Maden ve enerji	266.722	222.589
Basın ve matbaa	29.084	8.324
Demiryolları	49.151	31.986
Kamu Hizmetleri ve Ulaştırma	337.520	157.464
Posta ve haberleşme	13.310	7.461
Ticaret, banka ve Sigortacılık	68.597	39.498
Bahçe-Tarım-Orman	102.609	51.576
Ağaç ve Plastik	53.706	14.535
Büro ve Güzel Sanatlar	251.842	53.622
Metal	447.408	161.490
Gıda	308.825	223.797
Tekstil-Giyim	328.064	177.425
Deri ve Giyim	38.953	10.257
Kimya-Kağıt-Seramik	131.436	91.254
Köy Hizmetleri	60.000	?

Kaynak: Yankı Dergisi 28 Nisan-4 Mayıs 1986.

Notlar: Devlet memuru ve öğretmenlerin sendikalaşma hakkı yoktur.

Türk-İş içinde işkollarındaki sendika sayısı bazı işkollarında birden fazladır. Bunların ancak işkolundaki %10 üye sayısı barajını aşabilenleri toplu sözleşme yapabilmektedirler.

Türk-İş dışında kalan işçilerin büyük bir kısmı sendikasız ya da bağımsız sendikalardadır. Faşist Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) faaliyetini sürdürmektedir.

TABLO - 2

GELİR DAĞILIMI (%)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985*
Tarım	24.33	23.87	23.17	21.79	20.23	20.11	17.80
Ücret ve Aylık	32.79	26.66	24.68	24.56	24.84	21.48	19.50
Kâr, Faiz, Rant	42.88	49.47	52.15	53.65	54.93	58.40	62.70

* İlk 9 aylık verilere göre

Kaynak: Dünya Gazetesi 29 Ocak 1986, Cumhuriyet Gazetesi 23 Şubat 1986.

TABLO - 3

İŞÇİLERİN ALIM GÜCÜ

İşçiler hangi malı kaç dakika çalışarak alabiliyor?

	1977	1984
1 kg. ekmek.....	16 dakika	33 dakika
1 kg. et.....	230 "	364 "
1 kg. margarin.....	56 "	188 "
12 adet yumurta.....	65 "	89 "
1 litre gazyağı.....	9 "	39 "
1 litre süt	37 "	82 "

Kaynak: Dünya gazetesi, 7 Mayıs 1986.